

Tavaly még nem tartottuk számon, hogy ki miben készül tornázni, de idén valahogy rányílt a szemünk, s egyszerre észrevettük, hogy van köztünk, akiről lerí, hogy a szülei sportboltba is elvitték, és mindenből újat kapott, nekik

16 Nyerges András

1949, ŐSZ

fényesen fekete a klottgatyájuk, mert még sosem mosták ki, ropogósan fehér az atlétatrikójuk, bezzeg rajtam apám kirojtosodott, szinte már sűrke trikója lötyögött,

amibe háromszor belefértem, s a térdemig ért, de legalább eltakarta, hogy a nadrágomat tavaly óta kinőttem. Pintér azzal hengegett, hogy a szülei Batya-féle Szokol tornacsukát szereztek, amelyet ma már nem is gyártanak, én meg a régi cipőmben görbítgettem a lábam ujját, hogy ne fájjon, mert a tavalyit közben kinőttem. Förster hófehér sildes sapkában páváskodott, ilyenje, mondta, csak annak lehet, aki ismer igazi grófokat, és az ő szülei ismernek, ez a sapka is egy golfbajnok grófé volt, de persze, ti hülyék, azt se tudjátok, mi a golf. A hórihorgas Miklasz tejfehér képén lánkolni kezdtek a szeplők, s ahogy visszaordított Försternek, a hangja mélyből hirtelen váltott át sipító magasságba, te vagy a hülye, olyan nincs, hogy golfbajnok, mert a golf egy tengeri áramlat. Tudtuk, hogy Miklasznak saját földgömbje van, egyedül neki az osztályból, ilyesmiről kár is vitázni vele, Förster viszont azt tudta, hogy testileg ő az erősebb, mi van, tejbeesett légy, szidta az anyámat, és mellbepöckölte Miklaszt, aki vaksin hunyorgott, mert levette, de nem tudta biztonságba helyezni a szemüvegét, Förster pedig gyorsan gyomron vágta.

Aztán egyszer csak ott állt köztünk Torma Béla, aki akkora indulattal söpörte le Förster fejről a sapkát, mintha a fejfedővel volna elszámolnivalója, s még rá is förmedt, megmondhatod otthon, hogy az új tanárod utálja a grófokat. Förster nem mert feleselni, csak azt kereste, hová repült a sapkája, Miklasz viszont diadalmasan pillantott körül, hogy miatta Försternek elkenték a száját, de a hökkenet is ott ült a képén, amiért Torma Béla őmellé, a gyöngébbik mellé állt. Ez egyébként engem is ámulatba ejtett, hiszen Miklasz, bár magas volt, de cingár, és Försterrel ellentétben, aki valamelyik kölyökcsapatban focizott, nem éppen tornászalkat. Bizakodni kezdtem, hogy talán, ha én kerülnék olyan helyzetbe, mint Miklasz, Torma engem is megvédene.

Felsorakoztunk vele szemben az udvaron, és elkezdődött a bemelegítés. Igyekeztem a tőlem telhető legnagyobb odaadást sűríteni a pillantásomba. Húsz karkörzés, húsz derékhajlítás, húsz magas térdemelés, Torma Béla mindenből húszat követelt, kétszeresét annak, amivel az elődje beérte. A kedvéért lelkesen ugráltam és hajlongtam, amíg csak bírtam, és azt kívántam, bár minél tovább bírnám, de nem telt bele sok idő, és elkezdtem zihálni,

olyan erősen, hogy kénytelen voltam hátamat a falnak vetve pihenni. Torma Béla rögtön felém villantotta a szemét, mint aki látja, hogy szabotálok, és figyelmeztet a következményekre, én pedig megpróbáltam elmutogatni neki, hogy nem szabotálok, csak levegőért kapkodok. Tizenkilenc, húsz, és kész, Torma lefújta a bemelegítést, a fiúk meg azt hitték, a szokatlanul kemény bemelegítés után egy kis lazítás következik, de megrázta fejét, egy szóval se mondtam, hogy leülhettek. A fejek fölött nekem kiabált, az az okostojás eddig lazált, úgyhogy a futás után órá még vár tíz fekvőtámasz. Sípszóra indultok, húsz kör az a minimum, amit elvárok, utána meglátjuk, mit bírtok még, de az már osztályzatra megy. Lógással kár is próbálkozni, mert számolni fogom, hogy mindenki lefutotta-e a húsz kört?

Az elől állók elindultak, de kisvártatva meg is torpantak és elkezdtek az emeletek felé pillantgatni, ahol a ráérős tanárok bennünket mutogatva egymásnak a korlátnál könyököltek. Az Izabella utca 61-et a háború után szükségből alakították át bérházból iskolává, az egybenyitott lakásokból lettek a tantermek, de előttük a gang ugyanolyan maradt, mint bármelyik bérkaszárnnyában, és Torma Béla az udvaron tartott tornaórákkal gondoskodott is látványosságról. A tekintetünket követve most jött rá, hogy mit hagyott ki a számításból, amikor a légópincéből lett tornaterem mellőzéséről döntött, de tanárkollégákat mégsem utasíthatott rendre, viszont azt sem hagyhatta, hogy mi a futás helyett csak feszengve toporogjunk. Nekünk bátran odaordíthatta, hogy csak bazári majom nézelődik, futás indul, egy-kettő, egy-kettő. A lábamat ugyan ólmosnak éreztem, de elragadtatással töltött el, hogy Torma Béla egyenlő mércével mér, és nemcsak egy diák sapkáját merete leverni, hanem a kollégáival se volt elnézőbb, hiszen lebazárimajmozta őket. Egyszerre feneketlenül vágytam rá, hogy épp az ő szemében ne legyek selejt, s életemben először sajnáltam, hogy sem erős, sem ügyes, sem fürge nem vagyok. Bezzeg, ha volna valami másféle érdemem, amiről tudhatna, például, hogy az iskolai demokráciáért én is próbáltam tenni valamit a diákbíróssággal, csak nekem nem hagyták, talán Torma sem kizárólag abból ítélné meg, hogy mit művelek az ő óráin. Futás közben ezen ábrándoztam, de hirtelen meg kellett állnom, mert szúró fájdalmat éreztem az oldalamban, és megint nem kaptam levegőt. Torma Béla hangja rögtön felém süvített, *megint* te, de hát világosan megmondtam, hogy húsz kör a minimum, mars vissza futni, mert nem állokjót magamért! Épp úgy elfogott a rettegés, mint legutóbb, és megint el tudtam képzelni, hogy természetellenesen hosszú karjaival átnyúl az udvar fölött, elkap, megpörget a levegőben, aztán behajít a földszinti pedelluslakás ablakán. Ijedtemben megpróbáltam visszaállni a futók közé, de mintha kések szabdalták volna belülről a bordám közti részt, moccanni se bírtam, aztán meg köhögés görnyesztett

kétrét, és sehogy sem bírtam abbahagyni. Rimánkodó pillantásokat vettem Torma Béla felé, hátha sikerül azt sugallnom neki, hogy nem én szabotálom a futást, hanem a tudóm, de amit kétségbeesett integetésnek szántam, ő hányaveti hadonászásnak látta. Fussál, a kehes mindenedet, ordított

18 rám, bezzeg, ha jutalomról lenne szó, lélekszakadva rohannál, eszedbe se jutna köhécselni, igaz-e, fiúk? A nevetés felhergelt, s minden maradék erőmet megfeszítve elvánszorogtam a fal mellől. Na látod, kiabálta, tudsz te, ha akarsz, csak ne úgy csináld, mint egy kiszuperált gebe a kegyelemnövény előtt, talán pókos a lábad? Rögtön tudtam, hogy mostantól pókoslábú lesz a gúnynevem, de csak az érdekelt, hogy képes legyek tovább futni. Torma Béla folyamatosan biztatott is, mondogasd magadban, egészséges magyar gyerek vagyok, már csak tizenhat kör van hátra. Gondolj az osztálytársaidra, óra után mind mehetnétek ebédelni, de ha csak egy is marad, aki nem futja le a magáét, senki se megy sehová, megmondtam, egy mindenkiért, mindenki egyért. Miklasz éppen elfutott előttem, ez pont jó nekem, beállok mögé, határozta el, csak a hátát kell nézmem és semmire se gondolni, de ezt is hiába tökélttem el, mert már hideg veríték csapott ki a homlokomon, a lábam nem engedelmeskedett, zúgást éreztem a fülemben, s előbb elsötétedtem, aztán megpördült velem a világ.

Húsos arc hajolt fölém, kosztümbe bujtatott terebélyes teste a mellkasomhoz nyomódott, ahogy közvetlen közelről vizsgálgatta, magamnál vagyok-e, s a fekete keretes szemüveg alatt az iskolaszerte Kocának nevezett igazgatónő turcsi orra szuszogott. Kissé fölemeltem a fejem, s akkor egy nedves rongy pottyant le a homlokomról, aha, gondoltam, szóval borogatást kaptam, csak nem a Koca tette rám, őt az elmúlt négy év alatt közelről még sosem láttam, a tanévnyitó ünnepélyeken, ahol az udvar közepén elhelyezett drapériás asztal mögött szónokolt, mi meg fent az emeleten, a tantermeink előtti gangon ácsorogtunk. Valami sebfélét éreztem a tarkómon, és csodálkozva odanyúltam, a Koca pedig rögtön aggódni kezdett, kicsit beütötte a fejed, mikor összeestél az udvaron, nem emlékszel rá? Cserepes volt a szájam széle, megpróbáltam körbenyalogatni, erre készségesen megemelte a fejem, hogy egy pohárból megitasson. s akkor azt is érezkelhettem, hogy ennek a nőnek, akitől az egész iskola retteg, puha, párnás, csöppet sem érdes tenyere van.

Ugye, lehet már veled értelmesen beszélni, kérdezte, alaposan ránk ijesztettél, fiatalember, különösen szegény Torma tanár úrra. Most vettem észre, hogy Torma is itt van, az ablaknál állt és kifelé bámult, de nyomát se láttam rajta ijedtségnek, inkább azt sugallta még a testtartása is, hogy haragszik rám, amiért miattam kell itt ácsorognia. Esetleg fel is tudná már kelni, faggatott az igazgatónő, de mielőtt rábólintottam volna, eszembe jutott, hogy ha fölkelek, ezek képesek visszaküldeni az udvarra, hogy lefussam az elmaradt köröket. A Koca fenyegetően rázta felém a mutatóujját, s ebből

érthettem, hogy vége a kíméletnek, mostantól úgy bánnak velem, mint aki-
nek sok van a rovásán. Attól tartok, hogy a mai rosszulledés után az iskola
nem vállalhat érted felelősséget, mondta a Koca azon a vastag, fenyegetően
nyájas hangon, ami az ünnepélyekről volt ismerős, amikor a hálára
emlékeztetett minket, amivel az iskola fenntartásáért a népi demok-
ráciának tartozunk. Remélem, folytatta, tisztaban vagy velem, hogy az
egészséged magad tehetsz, mert nem lett volna szabad ilyen állapotban iskolába
jönnöd!

Nem mondtam, hogy ne ártsak Torma Bélának, az első négy órában
még semmi bajom se volt, és büszke voltam rá, hogy ezt meg bírtam
állni, de az igazgatónő olyasmivel folytatta, amitől felülkerekedett
bennem a dac, tudod, egy kicsit utánanéztünk a viselt dolgaidnak.
És összenézett az osztályfőnökünkkel, akit eddig észre se vettem, elég
nagyszájú gyerek vagy, és furcsamód épp akkor nem tudtál szólni, ami-
kor rosszul érezted magad, hát hogy is van ez? Koca burkoltan fenye-
gető kérdése eszembe juttatta, hogy amikor tavaly a diákbíróság
ügyében behívatta anyámat, azt üzente, húzzam meg magam, más-
képp nem lesz maradásom ebben az iskolában. Kedvem lett volna azt
válaszolni, hogy én csak meghúztam magam, pont ahogy üzenni tet-
szett. Ehhez azonban olyan bátornak kéne lennem, amilyen Torma
Béla volt, de tudtam, hogy én nem vagyok olyan helyzetben, s inkább
mentegetődni kezdtem, bocsánat, én a tudóm miatt nem bírok annyit
futni, mint mások, és akartam szólni, csak már nem volt időm rá. Hogy-
hogy *annyi*t, kérdezte az igazgatónő és Torma Bélához fordult, mennyi
az az *annyi*?

A kérdésben ott bujkált a lehetősége annak is, hogy a törté-
tekért más legyen a felelős, ne én, de Torma Béla úgy fakadt ki, mintha
megvádolták volna, válaszolás közben rám se pillant, s ez nem sok
jóval kecsgettetett, nézze elvtársnő, nézze meg, milyen kicsi az az udvar, ezen
futni húsz kört normális gyerekek meg se kottyan. A hangja magyarázko-
dásból minden átmenet nélkül váltott át méltatlankodó dühkitöréssé, én nem
*gyógyintézet*be szegődtem *gyógytornász*nak, hanem egészséges gyerekek
mellé, testnevelőnek!

A *gyógy* szótól a Koca arcán, akit az imént szemlátomást zavart és óva-
tosságra intett, hogy leelvtársnőzték, holott ezzel, végszükségben, ő szokott
másokat figyelmeztetni, most egyszeriben földerengett valami megkönnyeb-
bülésféle, mert fogódzót kapott a helyzet kezeléséhez, igazad van, Torma
elvtárs, mondta, ez sokkal inkább az orvosok felelőssége, mint a miénk, Újból
felém fordulva folytatta a kihallgatást, ki vele, fiatalember, mióta vagy tü-
dőbeteg, tudni akarom, hogy fertőző vagy-e még, utoljára mikor látott orvos,
és kicsoda hol, mi a diagnózis, ne kelljen már minden szót harapófóggal

kihúzni belőled. Na persze, erről a szüleid dolga lett volna értesíteni az iskolát, de mi majd kézbe vesszük a dolgot és gondoskodunk róla, hogy a megfelelő helyre kerülj.

20 Hirtelen olyan érzésem támadt, hogy csak most ugrott be neki, ki az én anyám, észébe juthatott az a régi szóváltásuk, és azt hiszi, most megmutathatja, hogy akinek iskolás gyereke van, annak egy iskolaigazgatót jobban kell respektálnia, mint az anyámtól tapasztalta, de a Koca velem nem számol, én nem fogom hagyni, hogy bántsa az anyámat, engem sértegethetnek, meg is büntethetnek, mert ki vagyok nekik szolgáltató, mint diák, de ha az anyámról van szó, nem érdekelnek a fenyegetéseik. Nem a számunkra előírt halk, tisztelettudó hangon válaszoltam, hanem üvöltöni kezdtem, tessék a szüleimet békén hagyni, és ekkora indulattól a Koca, aki gyerektől nem volt ilyesmihez szokva, visszahőkölt, és úgy nézett rám, mintha a szeme láttára megbolondultam volna. ők igenis törődnek velem, és Farkas doktorhoz a Dévai utcai Tüdőgondozóba azért járok egyedül, mert szerintük elég nagy vagyok hozzá, hogy egyedül intézzem az ilyesmit. Hirtelen elsírtam magam, mert amint a doktor neve kiszalad a számon, legszívesebben visszaszívtam volna, hiszen Farkas doktor szanatóriumba akart küldeni, Pest-től jó messzire, Farkasgyepűre, és nem két hétre, hanem hat hónapra, én pedig ezt mostanáig mindenki elől eltitkoltam, de most majd ez is kiderül, és ha kiderül, a szüleim is haragudni fognak rám, az iskola meg már úgylis utál, s akkor mi lesz velem?

A Koca úgy tett, mintha az iménti kitörésem meg se történt volna, hivatalos hangon vetette oda az osztályfőnökünknek, hívjuk fel a gyerek anyját, erről majd vele fogok tárgyalni, és amikor megkapta a kagylót, tüntetett velem, hogy közben rám se néz, csak bejelentette, hogy kicsoda ő, és kit keres, aztán sértődött arccal hallgatta végig az elutasítást. Én ezt megspórolhattam volna neki, hiszen nyilván a főosztály titkárságával beszélt, ahol közölték, hogy senkit sem kapcsolnak, még neki sem, legfeljebb üzenetet vesznek át, ebből pedig arra következtetett, hogy anyámból közben amolyan főnököféle lett a minisztériumban, de akkor a velem kapcsolatos teendők is másféle hozzáállást igényelnek. Ráparancsolt az osztályfőnökünkre, hogy szedesse össze a tanteremben maradt holmimat, azután meg kísértessen el valakivel a Dévai utcába, hogy biztosak lehessenek afelől, odakerülök a doktor elé.

Miközben ezt hallgattam, irányt váltottak a gondolataim, a keserűség minden másnak fölébe kerekedett, egyszer csak megtelt a szívem vádakkal irántuk, ezeket soha máskor, senki előtt meg nem ismételttem volna, de most úgy éreztem, mégse véletlen, ha egy idegen úgy látja, hogy velem senki se törődik, a Kocának mondhattam, hogy miért járok egyedül a Tüdőgondozóba, de magamat nem csaphatom be, énrám sosincs idejük, ez a mostani hercehurca is azért van, mert egy nyomorult igazolást megszerezni se volt

idejük, és az igazgatónő karmaiból se fognak kimenteni, pedig ez addig nem nyugszik, míg engem el nem paterol Farkasgyepűre. De jól van, akkor legyen így, úgysem hiányzom senkinek, talán még megkönnyebbülés is lesz a számukra, hogy nem akarok folyton valamit, nem kell a szemrehányó pofámat nézegetni, ha későn érnek haza, és a nagyanyám is örülhet, 21 hogy a bűdös kölyök messzi van, és nem bosszantja semmivel, Torma Béla óráit meg nem sabotálom, úgyhogy én, aki eddig Farkasgyepűnek a gondolatától is rettegtem, kezdem azt érezni, nem is baj, ha oda száműznek, mert ahhoz képest, ami itthon van, az már valóságos megszabadulás lesz.

Új Forrás 2011/9 – Nyerges András: 1949, ősz

